

HANS LILLA LAMM

MISSISSIPPI

När Ingrid Dalskog, ovigd hustru till en i sitt yrke skicklig, men styfsint och frimåndagskär järnarbetare, fick vetskap om att hon för andra gången skulle blifva moder, grät hon heta, ångestfulla tårar. Ah, hvilken olycka! sade hon sig förtviflad. Och så ofta hon visste sig osedd, duggadetårarna — i skurbaljan äfvensom i den ångande tvättluten — det var dock en lisa att låta dem falla fritt, värre var att svälja gråten under släparbetet i de främmande hem, där hon användes som hjälp. Stelheten i lemmarna, värken i korsryggen, krampen... Ack, allt var ringa mot den ständiga, frätande tanken på hur det skulle blifva, då ännu en liten mun komme att gapa för mat mot henne. De dagar, hon inte arbetade borta, fick hon knappa in på sin föda, för att den ettårige sonen skulle blifva mätt; aldrig var det annat än brist på det nödvändigaste i hemmet. Och när hon inte längre kunde stå i... och så en till att föda!

Och dock borde lilla mor Ingrid med tillförsikt kunnat se tiden an, men se saken var den, att Anton Dalskogs fingrar grepo lika motvilligt i fickan efter hushållspengar, som de lusteligen pej-lade den för nöjen — främst bestående i dryck-jom.

Ingrid hade utanför hemmets dörr ingen människa, som omfattade henne med ömhet eller ens välvilja. Hennes få släktingar hade knogat sig upp på samhällsstegen och sågo med stor förhåfvelse ned på den några pinnar lägre stående anförvanten; de flesta kvinnor, hon kom i beröring med, läto henne tydligt förstå, att de ratade hennes umgänge, och särskildt de lagvigda hustrurna visade sig fjära. Hur pöste man icke i sin breda trygghet! Hur omätligt öfverlägsen man var i känsla af sin moral — bevisad af en vigselattest! Man gjorde sig till godo alla möjliga tillfällen att få förödmjuka den skygga kvinnan, som alltid vek undan, gick så tyst, talade så ringa men med smekande ljufhet i sin röst. Man såg hennes sparsamhet och flit, hennes älskliga vård om sin gosse och dennes kärlek till henne, och likväl frånsade man henne alla dygder. En sak tillerkände man henne dock, skamkänsla. Ända ned på halsen rodnade hon, och öronen blefvo nästan violetta, då man på torg och i bodar visade, hvad man tänkte om henne. Icke i ord just — hon gaf ju aldrig tillfälle — men man underkastade sig besväret att vända varorna med vänster hand, man räknade slantarna på disken, glättade sitt hår, ordnade sin schal med samma hand, så att de blanka »äktenskapsbevisen» icke skulle undgå den ovigda modern, och innan man behagade kalla henne vid frutiteln, började man gärna på fröken, rättande sig med ett litet leende...

Denna behandling grämde djupt denna enkla, godsinnade Ingrid och gjorde henne mer sluten och skygg, än hon af naturen var. Därtill bidrog

äfven Anton Dalskog själf. Denne, som dock älskade sin hustru, lät sig icke af något bevekas att frångå sin princip, som var mot laglig förbindelse, och han skydde alls icke att uttala, hvad han tänkte: att hustrun var våpig och icke nog uppskattade hedern att tillhöra en man som honom. Men den pinade hustrun saknade alldeles sin makes pösande själfkänsla och kände sig så liten och tillbakastött, att hon ej ens vågade tro på sin älskades kärlek och nästan förlorade förmågan att loda hans hjärtdjup, där denna ytterst omsorgsfullt hölls dold.

Ingrid hade gjort sin upptäckt i slutet af september, men veckor gingo, utan att hennes make visste något därom.

Det hände några gånger, att han, som mätt och belåten slagit sig ned vid lampan att i ro studera sin tidning, helt oförmodadt kände hustruns hand på sin skuldra, såg hennes ögon fästade på sig med ett förläget och bedjande uttryck samt läpparna färdiga till ord, som dock aldrig hunno uttalas. Ty när han, i tro att det var fråga om pengar till hushållet, såg upp med en irriterad och afvärjande åtbörd, gled Ingrid som en tam men oroad fågel skyggt undan. Men hennes hjärta fortfor alltjämt att längta efter deltagande i makens famn, att få ångesten bortlyft, och hon närde sitt hopp efter hvarje misslyckande med att »nästa gång» ej blifva bortstött. Likväl uppsköt hon alltjämt sitt förtroende, och därtill bidrog icke minst vetskapen om Anton Dalskogs föga utvecklade faderskänsla. Den son, de redan hade, tycktes endast vara honom till besvär. Han var tafatt inför den kvicka by-

tingen, uppretades lätt af den lilles granskande blickar och småkloka anmärkningar, då hans hjärna icke var klar för spritångor, och visade dessutom en viss svartsjuka öfver moderns ömma tillgifvenhet för gossen.

Då kom ändtligen tillfället lilla mor till hjälp en afton. Hon hade hela dagen arbetat hos en främmande familj, och då hon i sena kvällen trädde inom egen dörr — uttröttad och genomvåt af det snöblandade regn, som stormen piskat genom hennes tunna schal — makttogos hennes sinnen så af ljusskenet och kaminens hetta, att hon nästan medvetlös segnade ned på närmaste stol. Förfärad störtade Anton upp från sin träbrits, fick af henne den drypande schalen, och i det han oroligt och forskande betraktade hennes stackars medtagna lekamen, upptäckte han hennes blifvande moderskap.

Denna afton fann verkligen Anton Dalskogs kärlek ett litet smygställe i hans hjärta. Och den fladdrade med milda vingslag, den sjöng med en röst, fulltonig och djup, och den hade löften så ömma och trösterika, att mor Ingrids alla farhågor voro, som om de aldrig funnits till, att hon icke kunde minnas en enda, där hon lycklig satt med sin hand i den älskades. Den gjorde hans valkiga händer silkesmjuka vid beröringen af hennes kind och danade läpparnas smekning försynt och ljuf. Och fast den redan nästa dag lika omsorgsfullt som förut doldes af Anton i hans hjärtedjup, såg hans hustru dock tiden an med vida större tillförsikt, än hon gjort, hämtande mod och styrka under

kulna stunder i minnet af denna aftons underfulla, oväntade lycka.

Lille Gunnar fick icke se dagens ljus i sina föräldrars hem, utan måste hans blyga mor klappa på det stora sjukhuset för fattiga mödrar. Och hon blef mottagen och godt vårdad, och när läkare Ernst fick den knubbiga lilla kroppen i sina händer, synade han den belåtet, gungade den och sade muntert:

»Det var en rasande präktig karl det här, frun lilla.»

Men leendet, som då förklarade lilla mor, det lyckliga, oändligt ömma leendet... ja, det glömmes aldrig till sina dagars ända den grufligt lärde herr doktorn. — — — — —

Fjorton månader fick hon vara lycklig öfver sin gosse, sköta hans härliga lilla kropp, kamma silkeslockarna, beundra den färgfagra lilla stjärten, stöda hans vacklande ben och känna sitt hjärta klappa af förtjusning vid joller och skratt. En månad satt sorgen i hennes bröst och vred om törnen, som blodades, ty hon visste, att tiden var nära, då hennes gosse skulle blifva moderlös. Men då hon tänkte på den lille, lämnad i lejda händer, vek sorgen skyggt tillbaka, förtviflan riste i moderns själ, och hon lyfte händerna ömsom i bön, ömsom i omätlig vrede mot den Gud, som hon trodde på,

och med alla sina svaga krafter sökte hon vrida sig ur Dödens grepp.

Men döden vann.

Nu var det så, att älskande, trofasta lilla mor, som icke haft rätt att bära två släta ringar, ensam hade gossarna skrifna på sitt prästbetyg. När nu Anton Dalskog strax före lockets påskrufvande helt allena gick in i likrummet för att taga ett sista farväl, tog han med skälfvande hand duken från den dödas anlete och såg länge på henne, som han älskat men dock ofta visat hårdhet, till en del därför att han aldrig riktigt förstätt hennes blyga hän- gifvenhet och ödmjuka väsen. Det är icke lätt att utom smärtan stämpla med namn de känslor, som stredo hos den med en god del fribytarnatur ut- rustade mannen; säkert är det dock, att rättfärdig- hetens röst talade högt i hans själ, och att hans hand, när den sakta slöts om Ingrids marmorhvita fingrar, beseglade ett löfte, manligt och ämnadt att manligt infrias. Och som en första följd af detta löfte måste räknas, att prästen, som efter för- rättadt värf var på väg att gå, hejdades af Anton, hvilken i sin jordfästa hustrus närvaro begärde upplysning om hvar och när han kunde få sina söner, Gunnar och Sven, öfverförda till sitt präst- betyg.

Samma dags afton var Gunnars far i en grufflig klämma. Någon kvinnlig hjälp i huset hade han

icke lyckats finna, och här hade han en femton månaders pojke, som borde matas, badas och söfvas, och som skrek i himmelens sky, bara far hans såg åt honom. Det senare hade aldrig händt förut, hvadan Anton Dalskog tog sig en styf funderare. Slutligen ljusnade det för honom. »Åh», tänkte han, »pojken väntar mat af mig, det är en klok baddare.» Mjölkk fanns i huset, och så satte han den att värmas på primusköket. Men medan han letade fram sked, bröd och skål, en sak i taget, och mellan hvarje språng till skänken måste låta en sprattelgubbe dansa för den skrikande Gunnar och slutligen i sin förtviflan tog till att samtidigt sprattla, hojta och hvissla själf — medan allt detta försiggick, passade hvarenda mjölkdroppe på att fräsa bort. Då det var alldeles för sent att få någon annan och till råga på olyckan pojken hade ondt för tänder, så insåg Anton, att det ej fanns annan råd än att själf hjälpa sin son tugga det ätbara, som fanns, nämligen korf och smörgås. Det gjorde han också redligt men knappast fort nog för Gunnars snåla mun, som med fart lät bussarna, varligt instoppade af fars tafatta fingrar, försvinna. Och följderna af bådets förenade ifver med maten blef, att Gunnar aldrig gaf ett knyst ifrån sig under den rengöring som följde, och en himmelens nåd var det för fattig far, som bara hade två dumma karlhänder men tyckte sig ha att göra med ett augiasstall. Hur han nu tvålade, gned och sköljde, så sken pojken till slut som en röd sol. Men då var husets herre alldeles uttröttad. Efter att ha pysslat om Sven, som hela tiden varit en intressant åskådare

och uppbyggt sin far med förnumstiga vinkar, sträckte han ut sig under samma täcke, men så långt möjligt var från sin yngste. Alla framtidsplaner gaf han sju och sjutton, alla utom en: att Gunnar skulle bort. Se'n seglade han glad in i drömmens rike.

Men han kom snart nog därifrån, tack vare knubbiga små ben, som kafvade mot hans bröst, och dunmjuka händer, trefvande honom i ansiktet. Gunnar var vaken och orolig och ville sofva i famnen. Och fastän far hans kände sig grufligt förlägen och tafatt, måste han låta pysen krypa tätt intill sig, och när denne inrättat sig efter eget tycke, räckte han upp sin röda mun till kyss och ville icke vara nöjd, förrän Anton, som tyckte, att en kunde vara nog, bekvämat sig till dussinet fullt.

Detta var nu något alldeles nytt och oväntadt för den 35-årige familjefadern, ty han hade aldrig tagit vara på de fröjder och omsorger, som utveckla föräldralyckan. Men hans häpnad vek snart för en gryende glädje, som snabbt växte till djup sällhet. Han strök varsamt öfver den mjuka lilla kroppen och undrade smått, om någonsin en vackrare skapad pojke funnits till. Och hvad som oändligt tilltalade honom, var, att detta lilla mästerverk var hans och berodde helt af honom. Och när Gunnar ånyo somnat men denna gång med hufvudet borrhadt in under fars haka, syntes det Anton Dalskog, att lifvets väg, som kort förut tycktes honom så gropig, nu låg ganska jämn och i söndagsljus. — Var det möjligt, att han beslutat skicka bort Gunnar? Aldrig i tiden skulle det ske. Här skulle allt världen

få skåda, hvad Anton Dalskog kunde åstadkomma med en pojke, som växte upp under hans vingars skugga. En karlakt skulle det bli!

Och sedan han gjort några goda föresatser för sig själf, så bar det åter i väg till »drömmens rike». Men denna gång hade han glädjevimplar på farkosten.

Lik en planta, som älskas fram till fullkomning af sin vårdare, växte lille Gunnar upp i sin fars hägn, och denne — förut en lifvad dryckesbroder, glad åt utelif — afstod nu helt från gamla vanor och visste icke, hur fort han skulle komma hem från arbetet till sin pojkunge. Hände det då, att den lille icke fanns vid dörrtröskeln, ty där höll han sig helst i afvaktan på sin pappa, så hoppade Anton's hjärta alldeles ur gängorna och kom inte i lag, förrän han öfvertygat sig om att pojken var kry. Men på lediga stunder lekte de båda lekar, som kommo möblerna att darra och folket i våningen inunder att våga lif och lem på rankiga ställningar för att bulta i taket. Och när de voro skilda åt, far och son, så längtade de så efter hvarandra, och deras hjärtan växte allt fastare samman med hvarje dag.

Gunnar fortfor att vara en vacker gosse, och hans garderob var lika prydlig och välförsedd, som hans fars var skröplig. Ah, hur Anton njöt att gå i butiker med den lille och välja och profva! Men så hade han också nöjet att se en liten prins med förväntansfulla ögon stå och hälsa vid fabriken's gallergrind vid tiden för middagsrasten, en prins, som dock icke förstod sig på etikett, utan,

först när han fått sina modiga sex år på nacken, något så när tyglade sina känslor inför offentligheten. Ty så fort Antons ben voro utom grinden, infångades de af en hoppande, sprattlande pojke, som stämde upp:

»Pappa, pappa, pappa! O, min pappa-a-a-a!» tills ögonen på fars kamrater tindrade af deltagande och lystes i kapp med tänderna mot ansiktens svärta. Det förstås, att kamraten Dalskog försökte se anspråkslös ut — i verkligheten var han dock stoltare än någon pascha af sjutton hästsvansar.

Men när Gunnar fått sin hand i fars, så antog han en manhaftig hållning och gick med stor värdighet samt resonerade och gjorde frågor, som kom den af okunnighetens arrogans rätt bekajade Anton att känna sig liten och tvang honom att inhämta vetande. Och så kom man hem och åt med strykande matlust sin middag tillsammans med store bror och sträckte sedan ut sig på soffan för att sofva. Men däraf blef oftast intet: i stället kittlade man hvarandra på munnen och hade otaliga livvade upptåg för sig, ända tills klockans svarta fingrar satte stopp för dem och pappa Anton måste nappa åt sig hatten och galoppera till fabriken i sådan hast, att han icke ens hade tid att se sig tillbaka, fast han visste, att både Sven och Gunnar kikade efter honom i fönstret.

Men söndagen! Åh, söndagen! Det hände esomoftast, då far höll på att morgna sig vid arbetsdagarnas början, att han plötsligt kände en smal arm om sin hals och hörde en sömndrucken liten röst mumla:

»Å' de' sönda' i da', pappa?»

Ty den dagen hade Gunnar sin ståtliga och med hafsbris i lynnet utrustade pappa för sig själf. Badet blef till ett rart äfventyr, ty fars järnnäfvar togo så mjukt i den lille mannens spensliga lemmar; far var så kunnig, att han alltid knöt lagom hårdt, och ingen kunde leka som han. Och när man blef så klok, att man inte trodde två ettöringar ha större värde än en tioöring, då invigdes man i fars alla planer och affärer.

Och åren svunno hän i lugn lycka för den lilla familjen; bror Sven fick gå igenom alla skolans klasser, sedan tog han i med fars yrke; men det hände först, när lille bror läste som en präst och hade knåpet med kaffelapp, muddar och strumpeband bakom sig. Med Anton Dalskog hade småningom en stor förändring försiggått. Små barnahänder hade böjt hans styfva sinnelag; de tusen omsorgerna, som ett hjälplöst barn kräfver, hade utvecklat allt det goda, som redan fanns i hans själ, och förmerat det med försynthet och uppoffring, så att mera hjälpsam och osjälfvisk kamrat icke fanns på hans stora arbetsplats. Men hafsbrisen i lynnet blåste alltid lika frisk och gör det än, fast det nu blifvit en ödmjuk sökare af honom, den förr så själfkloke och egenkäre.

Det senare är ju ett mirakel, men sådana är det ingen konst för kärleken att göra.

Gunnar har nu fullbordat sitt nionde år. Hushållet skötes med hjälp af en städerska, tillika med ett handtag då och då af bror Sven, utaf Anton Dalskog själf och hans yngste, och vill någon veta,

hur lifvet nu ter sig för familjen, så följ med mig till »min gata»! Men rädd för oväder må man icke vara, ty just denna ruskiga höstmorgon bege vi oss af.

Mot den fyrkantiga gårdens asfalt piskar ett tätt isande regn, som, när vinden sveper kring husknuten, smattrar mot familjen Dalskogs fönster. Från stuprännan skvalar regnet i en jämn stråle, och kring kloaken gunga potatisskal, papperstussar och annat skräp i det smutsiga flödet. På sop-tunnans lock i skjulet sitter en liten hvit katt och tittar längtansfullt upp mot de nyssnämnda fönstren. Men ibland blir det fart i honom, och han far af som jehu mot något af de många gömslen, där hungriga råttor lida tantalikval vid doften af tunnans oåtkomliga godter. Klockan är sex, och gryningen silar in i det Dalskogska hemmet, där luften står tung och varm, och där endast några långdragna snarkningar bryta tystnaden. I en järnsäng skymtar konturen af en lång gänglig kropp, så väl insvept, att blott några ljusa hårtestar sticka fram öfver det brokiga täcket. Midt på golfvet står ett rundt bord med tidningar, glasögon, askkopp, en bibliska och äppelskal. Hänglampan är neddragen, och stolarna stå inbjudande kvar, utvisande hvars och ens platser kvällen förut. Proppfull af aska är kaminen och tack vare skåpdörren, som står på glänt, kan man se rosigt porslin, gult smör och en blank ansjovisburk. På väggen ofvan

den gustavianska sängen tindrar en liten måne, som är i regelbunden rörelse och som måtte ha något hemlighetsfullt inflytande på den ena af nämnda sängs innehafvare. Ty fram dyker plötsligt ett ljushårigt pojkhufvud och rannsakar med pigga blå ögon först den stora regulatorn och sedan den skäggiga sofkamraten, hvars kala hjässa skiner likt ett blecklock i den grå dagern. Anton Dalskog soffer den uttröttade kroppsarbetarens tunga sömn, han andas i långa tag, så hans något tunna kinder än ligga fastsmetade mot käkarna än stå som spända trummor.

I Gunnars ögon börjar skalken titta fram, och groparna i hans kinder djupna alltmera, han pressar händerna mot munnen, men skrattet sprudlar ändå fram. Men han bemästrar sig snart, klämmer så nypan om pappa Antons näsa och utbrister:

»Opp med dej, farsan lilla, för nu piper det snart!»

Den blanka hjässan höjer sig långsamt ett par tum från kudden, ögonen få smala springor, som dock genast täppas till, och så intar hjässan sin gamla plats. Men slutligen afgår Gunnars nypa med seger; far får sin muskulösa gestalt i sittande ställning, kliar sig, gäspar, får reda på snusdosan i byxfickan och friskar upp sig med en pris, hvar efter han häfver sina långa ben ur sängen och gör eld på primusköket under kaffepannan.

Men när han sedan skall i sina arbetskläder, så börjar en tanke arbeta sig fram i hans sömntyngda hjärna, och plötsligt utropar han:

»Men Gunnar du, det är ju söndag i dag!»

Må tro, det blef glädje i den gustavianska, till hvilken far återvände. Först bombarderar man hvarandra med lustigheter, men sen gör den behagliga sängvärmens sitt, och man domnar till. Men så fräser kaffepannan, att hon fått nog af hetta, och upp måste Anton för att rädda, hvad som räddas kan, hvarefter han och Gunnar ta på sig det nödvändigaste och sätta sig att doppa femöreskakor med smör i det varma kaffet. Och man talar om för hvarandra, hur godt det smakar, och har vådligt roligt åt bror Sven, af hvilken det fortfarande blott synes några hårtestar.

Sedan somnar man på allvar och vaknar inte förrän klockan nio, och då är det första, man ser af store bror, hur han vid spegeln undersöker, om hans läppfjun vuxit fram under natten, och hur pionröd han blir, när han finner sig upptäckt.

Alla tre gripa sig an med städningen, och inom kort är rummet fint, kaminen röd, Gunnar tvägen och spritt naken under väntan på en skjorta, som pappa Anton träcklar på vid fönstret. Men när lille bror fått den öfver hufvudet och på köpet en försäkran om att lagningen bara är provisorisk, så råkar han illa ut och får ett par duktiga smällar bak. Han vill nämligen icke ta på sig en ylletröja, som han finner flickaktig, men som far, rädd om sin gosses hälsa, tvingar på honom. Och man borstar kläder, man fejar sig och tål icke ett dammkorn på sin lekamen, allt till heder för den kära hvilodagen; men under tiden är man allt en smula surmulen för afbasningen. Dock är man lika olycklig på båda hållen, och det är omöjligt att säga, hvem som

tager första steget till försoning, ty det sker alldeles precis samtidigt.

När tiden är inne att laga middagsmaten, kallas Sven, som håller sällskap med »Tom Sawyer», att vara behjälplig. Men man har just icke stor nytta af honom, emedan hela hans själ är i Amerika med »Tom», och man skickar honom åter till sin kära bok, litet stukad men mycket belåten, hvarefter far och Gunnar fortsätta att vispa, saltä, och sveda skinnet af tungan vid afsmakningen.

Men på eftermiddagen sitter man kring runda bordet och har trefligt vid den klart lysande lampan. Gunnars hvita katt slickar sina tassar i närheten af sitt fyllda mjölkfat, spinner och blinkar och spetsar oupphörligt öronen i tro, att det är om honom och hans mandater man talar, då det skratas mest och rösterna bli som hjärtligast. Och man kokar kaffe och doppar rart bröd, tidningar rassla, store bror läser esperanto, och lille bror dunkar läxböckerna i bordet, allt efter han är färdig med dem. Men på kvällen har far oftast föreningsmöten eller föredrag att bevista, och då tar han gossarna sina med, när så ske kan . . .

Men — hej, för hemvägens målmedvetna känsla och dess förvissning om något väntande godt! Hej, för den trygghet och själfaktning, hvarmed man brukar sin nyckel, och tredubbelt hej för den betagande doften af hem, som strömmar mot de återvändande! Store bror, som ärft mycket af sin mors blyga natur, kommer sig bara för att famna far och Gunnar med varma blickar, men den sist-

nämnde kastar på fribytarmanér armarna om de sina och säger:

»Hur säger ordspråket, min lille farsa?»

Och farsan svarar som otaliga gånger förut:

»Borta är bra, men hemma ä' bäst, pysen min!»

När sedan Anton Dalskog, utsträckt vid Gunnars sida, ser sitt lilla lamm — ty så kallar han honom i tankarna — sluta de lyckliga blå ögonen i sömn, tänker han sig tillbaka till den sorgens dag, då denna djupa ömhet tändes i hans hjärta, denna ömhet, som skänkt hans lif innehåll och höjt honom till mänsklighetens adel. Och hans läppar söka i mäktig kärlek och tacksamhet Gunnargossens i sömnen leende mun.
